

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ КРАУДСОРСИНГУ В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Н. Бахур, центр регіональних досліджень НІСД

Термін *краудсорсинг* (англ. *crowdsourcing*, де *crowd* – натовп, *sourcing* – залучення ресурсів, толока) започаткували програмісти, організатори благодійних акцій. Письменник Джеф Хау (Jeff Howe) і редактор журналу «Wired» Марк Робінсон (Mark Robinson) трактують краудсорсинг як «використання колективного розуму» – за цим принципом написано Конституцію Ісландії, а також створено «Вікіпедію» та «Microsoft».

В Україні є чимало прикладів реалізації краудсорсингових проєктів на місцевому рівні, серед яких варто назвати такі¹:

- проведення стратегічних сесій Громадянської платформи «Нова країна»² в багатьох містах України з метою залучити громадян до процесів формування місцевої політики та розвитку власної громади;

- громадський сад «СамоСад»³ у м. Києві – проєкт екологічного парку, який зусиллями місцевої громади та небайдужих мешканців міста розгорнуто на колишньому пустирі;

- «Майстерня міста» у м. Львові – відкритий павільйон, де збираються активісти для зміни культурного й міського простору Львова;

- «City Lab»⁴ у м. Полтаві – громадська платформа, що об'єднує професіоналів, які цікавляться питаннями функціонування та розвитку міста, підготовкою проєктів реконструкції історичних будівель, веломаршрутів тощо;

- програма «Smart Cities» в українських містах (Вінниці, Києві, Львові та інших), що спирається на досвід закордонних міст, де краудсорсинг став ключовою технологією концептуального проєкту «The European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities (EIPSCC)». Проєкт спрямовано на

¹ Використання краудсорсингових технологій в публічному управлінні містом. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/11096>

² Громадянська платформа «Нова країна». URL: <https://novakraina.org/>

³ Громадський сквер на Подолі «Самосад». URL: <https://samosad.kyiv.ua/>

⁴ ГО «Сіті Лаб». URL: <https://www.prostir.ua/?organization=ho-siti-lab>

залучення широкого загалу до раціоналізації міського простору;

- «Місто змістів»⁵ на базі Хабу – сучасного громадського простору для співпраці з громадою, сприяння вдосконаленню навичок і компетенцій містян у використанні інструментів партисипативної демократії;

- платформа «Нове місто», м. Миколаїв. Ідея – благоустрій міста. За допомогою таких платформ можна формувати довгострокові стратегії розвитку міст;

- проєкт «Зробимо Україну чистою»⁶ – громадська акція з прибирання своїх міст, яка відбувається кожного року навесні. Будь-який небайдужий житель українського міста або села може зареєструватися на сайті акції, обрати точки для прибирання у своєму районі або й створити нову, зібравши команду волонтерів;

- затвердження Концепції цифрової партисипації м. Вінниці та планомірна реалізація її заходів⁷.

З'явилися й похідні поняття краудсорсингу:

- краудстормінг – пошук споживачів продукту чи послуги, які можуть підвищувати його якість;

- краудкастинг – пошук людей та організацій для розв'язання завдань великих корпорацій у дослідженнях, розвідках;

- краудесестментс – стандартизоване оцінювання персоналу шляхом інтерв'ю, тестів;

- регіональний краудсорсинг – технологія залучення споживачів державних, регіональних владних послуг (населення, бізнес та ін.);

- краудсорсинг проєктів – перевірка ідей, закладених у стратегії розвитку, на дієздатність: наскільки вони реалістичні й реалізовані.

В Україні поширено *баркемп* (англ. *BarCamp* – бар-табір). Це неформальні, демократичні, відкриті інтерактивні зустрічі людей, мета яких – інтегрувати середовище, обмінятися досвідом та ідеями, а також відпочити. Найперший баркемп відбувся 19 – 21 серпня 2005 р. в Пало Альто (Каліфорнія), в офісі компанії «Socialtext», де охопив 200 учасників. З того часу баркемпи пройшли в понад 350 містах в усьому світі. Приклади баркемпу – конференції,

⁵ Місто змістів. URL: <https://mistozmistiv.vn.ua/>

⁶ Зробимо Україну чистою! URL: <http://www.letsdoit.ua/#projects>

⁷ Міська рада затвердила Концепцію цифрової партисипації Вінницької міської ОТГ. URL: <https://vezha.ua/miska-rada-zatverdyla-kontseptsiyu-tsyfrovoyi-partysypatsiyi-vinnytskoyi-miskoyi-otg-foto/>

відкриті заходи. Перший баркемп в Україні зорганізували в жовтні 2007 р. і присвятили блогам та новим медіа, через що він отримав назву «блогкемп».

Схожий на баркемп і *хакатон* (англ. *hackathon*, від *hacker* – хакер та *marathon* – марафон) – захід, під час якого фахівці з розроблення програмного забезпечення інтенсивно й згуртовано працюють над розв’язанням якоїсь проблеми або створенням нових застосунків чи сервісів. Термін, що з’явився 1999 р., незалежно вживали розробники «OpenBSD» та «Sun Microsystems». Із середини 2000-х років хакатони набули поширення – компанії та інвестори вбачали в них спосіб швидкого розроблення нових програмних технологій чи областей інвестування. Деякі відомі компанії створено саме на хакатонах. Так, «GroupMe» з’явилася на хакатоні-конференції TechCrunch Disrupt 2010 р., а вже за рік її купила компанія «Skype» за 85 млн дол.⁸ Зазвичай такі заходи тривають від одного дня до тижня. Деякі хакатони мають освітні або соціальні цілі, але метою переважно є створення повноцінного програмного забезпечення. Кожний форум сфокусовано на певні області – мови програмування, операційні системи, застосунки, програмний інтерфейс (API)⁹. Перший український хакатон з децентралізації «Цифрові рішення для громад» відбувся 16–18 лютого 2018 р. у Львові¹⁰.

Краудсорсинг набуває особливого значення як засіб консультацій з громадськістю. Проведення таких консультацій має сприяти підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань регіонального та місцевого розвитку з урахуванням громадської думки. Необхідність заохочувати представників широкої громадськості та певних організацій працювати разом для досягнення результатів, на які вони мають безпосередній вплив через децентралізацію влади, виникає також з Рекомендаціями Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті»¹¹.

Пріоритетними напрямками краудсорсингу як специфічної технології управління соціально-економічним розвитком є: залучення інвестицій у регіональний розвиток; розроблення соціально-економічних стратегій розвитку

⁸ Хакатон. Історія / Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/CLby2OA>

⁹ Хакатон / Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/BLbuq6d>

¹⁰ Децентралізація. Міжнародна співпраця. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/advice/8056>

¹¹ Рекомендація Rec (2001) 19 Комітету міністрів Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_739#Text

регіону; підтримка й розвиток малого бізнесу регіону; створення нових високотехнологічних робочих місць¹².

Упровадження технології краудсорсингу дає змогу розв'язувати важливі для населення та органів влади завдання:

- залучення широких кіл населення до процесу ухвалення управлінських рішень;
- підвищення лояльності й довіри до діяльності органів публічної влади;
- організація гнучких та інноваційних комунікацій;
- підвищення конкурентоспроможності територій;
- поліпшення якості життя населення.

Основними особливостями застосування краудсорсингу в публічному управлінні є:

- некомерційність реалізованих проєктів;
- націленість на розв'язання соціальних проблем;
- спрямованість на подолання економічних, соціально-політичних і культурних обмежень доступу до соціальних знань;
- формування умов для відтворення інтелектуального та соціального капіталу суспільства.

Органи публічної влади реалізують технологію краудсорсингу за допомогою створення інтернет-майданчиків для діалогу між громадянським суспільством та інститутами влади, використовуючи можливості громадянського суспільства, розширюючи форми й види участі громадян, залучаючи їх до управління для поліпшення якості життя населення. Громадяни, експертні групи та громадські організації здатні набагато ефективніше й оперативніше реагувати на різноманітні соціально-економічні виклики та продукувати нові підходи до розв'язання проблем. Завдяки інтернету з'явилися різні технології краудсорсингу (додаток 1).

Сьогодні у світі, і в Україні також, використовують один із найзручніших

¹² Кіреєва О. Краудсорсинг як інноваційний інструмент участі громадськості в публічному управлінні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 3 (30). С. 72 – 78. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_03\(30\)/12.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_03(30)/12.pdf)

способів краудсорсингу – **електронні петиції**. Так, громадяни можуть звернутися до Президента України через спеціальний розділ вебсайту Офіційного інтернет-представництва Президента України (petition.president.gov.ua) з будь-якими пропозиціями.

Переваги, які краудсорсинг надає громадам:

1. Охоплення великої кількості зацікавлених осіб. Пропонуючи пошук розв’язання певного завдання великій групі потенційних виконавців, замовник автоматично досягає широкого охоплення. Водночас його витрати є меншими, ніж у разі оголошення тендеру на виконання певних робіт.

2. Залучення користувачів. Коли людина береться виконувати завдання, обмінюється ідеями, обговорює результати роботи, розповідає про проект своїм друзям, вона стає мотивованим і політично цінним активом.

3. Отримання варіантів досягнення цілі. Сучасні технології дають можливість отримувати варіанти від людей з різних континентів, різного фаху і з різним досвідом. Замовник отримує сотні, а то й тисячі варіантів, серед яких він з набагато більшою ймовірністю знайде бажане. Залучення громадян до розв’язання певної проблеми може допомогти в пошуку оригінального рішення.

5. Фіксовані терміни. Більшість краудсорсингових проектів має жорстко обмежені терміни, яких учасники повинні дотриматися. Це дозволяє не зволікати з розв’язанням проблеми й мати чіткі часові орієнтири.

6. Економія ресурсів, швидкість, доступність, структурованість, залучення учасників на добровільних засадах.

Краудсорсинг має також і вади: неорганізованість і непередбачуваність натовпу, який може висувати й неадекватні ідеї, не корисні для справи – так званий «шум»; імовірними є витік цінної інформації, поява недобросовісних замовників і виконавців, шахрайство в інтернет-мережі; створюються умови для легкого маніпулювання суспільною свідомістю; дається взнаки брак досвіду й знань у громадян для ухвалення рішень.

Для впровадження краудсорсингу в практику регіонального та місцевого управління в Україні з метою підвищення потенціалу територіальних громад необхідними є:

- *розроблення* нормативно-правового регулювання краудсорсингу;
- *прийняття* єдиних стандартів відкритості для державних органів усіх рівнів;

- *створення* порталу відкритих даних;

- *стимулювання* наступного створення краудсорсингових проєктів на основі державних відкритих даних і через запуск у кожному регіоні інтернет-майданчика для діалогу між чиновниками і пересічними громадянами¹³;

- *уведення* впровадження й застосування краудсорсингу до планів та стратегій розвитку міст, регіонів та громад;

- *уведення* застосування краудсорсингу в процесі розроблення стратегій розвитку міст, регіонів, громад;

- *розроблення* методичних рекомендацій та посібників щодо впровадження краудсорсингу в регіональну та місцеву практику;

- *уведення* залучення громадян до участі в розв'язанні проблем регіонального та місцевого розвитку до критеріїв оцінювання результатів діяльності органів місцевого самоврядування.

Краудсорсинг має значні перспективи для розвитку в Україні. Він стрімко розвивається, що дає можливість розв'язувати різноманітні проблеми регіонального та місцевого розвитку в короткі строки та з мінімальними затратами. Краудсорсинг стає одним зі способів участі громадськості в житті країни, зближує владу та суспільство й формує взаємну довіру.

¹³

Особливості

краудфандингу

проєктів

КІ.

URL: https://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/06_Finance_for_Creative_Industries_crowdfunding_PPV_2020_UA.pdf

Додаток 1.

Ефективні напрями використання технології краудсорсингу¹⁴

Напря́м	Змі́ст напрям́у	Приклади проєктів
Модернізація, громадська експертиза	Формування стратегічних цілей і завдань державної, регіональної та місцевої політики для максимального врахування думки громадян; а також розроблення напрямів досягнення поставлених цілей	Проєкт «Розумне місто» – інструмент розвитку партнерства між владою, громадянами та бізнесом (Україна). Йому притаманні унікальність, відкритість та незалежність. Це інтернет-платформа для конструктивної та відповідальної місцевої влади ОТГ та міст. Упроваджуючи «Розумне місто», влада отримує ефективні інструменти виконання своїх функцій, комунікації та співпраці з громадою
Законодавча та нормотворча діяльність	Залучення політичних активістів до обговорення законопроєктів для розділення політичних ризиків з громадянським суспільством та підвищення лояльного ставлення населення до діяльності органів державної і місцевої влади	Складання конституції Ісландії за допомогою проєкту, створеного в соціальних мережах «Facebook», «Twitter». Платформа «Jolitics.com» (Великобританія)
Моніторинг та оцінювання	Проєкти можуть організувати як органи державної влади, так і місцеві товариства для оцінювання роботи державних службовців, виявлення корупції, висловлення своєї згоди чи невдоволення щодо до їхньої діяльності, моніторингу виконання ухвалених рішень на різних рівнях державної влади	Платформи «I Paid a Bribe» (Індія), «Not in my country» (Уганда). Застосунок «CCDI» (Китай)

¹⁴ Динник П. І. Технології краудсорсингу в громадянському суспільстві: сучасні механізми партисипативної демократії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21 – 22. С. 119 – 123.
URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21-22_2020/22.pdf

Самоврядування	Обговорення проблем місцевої громади, формування та організація інтеграційної взаємодії, самостійної діяльності та самообслуговування населення на місцевому рівні	Застосунок «SeeClickFix» (США)
Ініціація соціальних проєктів	Імплементация мережевих громадських проєктів, спрямованих на ефективну взаємодію з органами влади на державному, регіональному і місцевому рівнях	Мережа «Центр нових медіа та залучення громадян США» (США). «LinkedIn» – соціальна мережа для пошуку і встановлення ділових контактів, має понад 85 млн користувачів, що представляють 150 галузей з 200 країн (США). «Спільнокошт» – українська платформа для збирання коштів, завдяки якій десятки проєктів вже отримали гроші на новий бізнес, екологічні та громадські акції, роботу ЗМІ, організацію фестивалів та мистецьких заходів, створення кліпів тощо (Україна)
Робота з великими даними	Збирання, оброблення та систематизування даних у державних масштабах	Створення оперативних карт про пожежі в «Google Maps» (США)